

Article Type / Makale Türü

Araştırma Makalesi -
Research Article

Application Date / Başvuru Tarihi

04.11.2023 / 11.04.2023

Admission Date / Yayına Kabul Tarihi

06.30.2023 / 30.06.2023

MUHASEBEDEKİ YENİ UZMANLIK ALANLARI HAKKINDAKİ FARKINDALIK DÜZEYİNİN MUHASEBE DERSLERİNE KARŞI OLAN TUTUMA ETKİSİ

THE EFFECT OF AWARENESS LEVEL OF NEW SPECIALIZATIONS IN ACCOUNTING ON ATTITUDE AGAINST ACCOUNTING COURSES

Serkan YÜCEL¹

ÖZ: Son dönemde muhasebe bilim alanında meydana gelen gelişmeler ile birlikte muhasebe mesleğinde; bağımsız denetim, iç denetim, iç kontrol, değerlendirme ve derecelendirme, sürdürülebilirlik muhasebesi ve entegre raporlama, muhasebe bilgi sistemi uzmanlığı, adli muhasebe uzmanlığı, arabulucuk, bilirkişilik gibi yeni uzmanlık alanlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bu çalışmanın öncelikli amacı üniversitelerin lisans ve önlisans bölümlerinde muhasebe eğitimi alan öğrencilerin muhasebe alanındaki bu yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin tespit edilmesidir. Bunun yanında muhasebedeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyinin muhasebe derslerine karşı olan tutum üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte lisede muhasebe eğitimi alan, daha önce muhasebe tecrübesi olan, muhasebe kariyerine devam etmek isteyen öğrencilerinin diğerlerine göre farkındalık düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca muhasebedeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyinin muhasebe derslerine bakışı olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Eğitimi, Yeni Uzmanlık Alanları, Farkındalık

ABSTRACT With the recent developments in the field of accounting science, it is seen that new areas of expertise such as independent auditing, internal auditing, internal control, company valuation, sustainability accounting, integrated reporting, accounting information system expertise, forensic accounting expertise, mediation. The primary aim of this study is to determine the level of awareness of the students who receive accounting education in undergraduate and associate degree departments of universities about these new areas of expertise in the field of accounting. In addition, it is aimed to determine the effect of awareness level on new areas of expertise in accounting on the attitude towards accounting courses. As a result of the study, it has been determined that the level of awareness about new areas of expertise in accounting is low. In addition, it was determined that the awareness levels of the students who received accounting education in high school, had previous accounting experience and wanted to continue their accounting career differed significantly from others. In addition, it was concluded that the level of awareness on new areas of expertise in accounting positively affects the view of accounting courses.

Key Words: Accounting Education, New Areas of Expertise, Awareness

¹ Dr.Öğr.Üyesi, Düzce Üniversitesi, Akçakoca Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi, serkanyucel@duzc.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-8744-5779>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

The primary purpose of this study is to determine the level of awareness of the students who receive accounting education in undergraduate and associate degree departments of universities about new areas of expertise in the field of accounting. Secondly, it was tried to determine whether the level of awareness affects the attitude towards accounting courses.

Research Questions

There are two research questions in the study. First, are there differences among university students in terms of the level of awareness about new specialization topics in accounting? Second, does the level of awareness about new areas of expertise in accounting affect the attitude towards accounting courses?

Literature Review

Some authors such as Yıldız and Akyel (2018), Altunay (2021), Sayar and Karataş (2017) discussed the new areas of expertise in accounting from different perspectives. Some authors such as Dağdeviren and Mirza (2017), Kılılı and Çeviren (2017), Özer and Esmeray (2021) tried to determine the level of awareness about the profession of forensic accounting. In the literature, no holistic study has been found to determine the level of awareness about new areas of expertise in accounting.

Methodology

Questionnaire method was used in the research and 447 questionnaires were evaluated within the scope of the research. In the study, Independent Groups T-test and One-way ANOVA methods were used in the analysis of differences for demographic variables. Regression analysis was carried out to determine the effect of awareness level about new areas of expertise in accounting on attitudes towards accounting courses.

Results and Conclusion

As a result of the research, it was determined that the level of awareness about new areas of expertise in accounting did not differ according to gender, age and education level. It has been determined that the awareness level of those who received accounting education in high school, those who have experience in the accounting profession, those who feel successful in the field of accounting and those who are considering a career in accounting are higher than the others. In addition, it has been determined that the level of awareness about new areas of expertise in accounting positively affects the attitude towards accounting courses.

1. GİRİŞ

Son 20-30 senede başta teknoloji olmak üzere birçok alanda meydana gelen değişimlerin muhasebecilik mesleği üzerinde de ciddi etkisi olmuştur. Önceleri yalnızca mali nitelikteki işlemleri kaydeden, sınıflandıran, analiz edip yorumlayan ve sonuçlarını raporlayan bir bilim olarak tanımlanan muhasebecilik mesleğinin yaşanan gelişmeler ile bu şekilde tanımlanmasının yeterli olmadığı anlaşılmaya başlanmıştır. Bu gelişmeler çerçevesinde muhasebenin bu klasik tanımında bir değişim ve gelişim meydana geldiği, muhasebecilik mesleğinde yeni yeni alt uzmanlık alanlarının ortaya çıktığı dikkati çekmektedir. Türkiye'de toplum tarafından muhasebecilik sadece Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavir (SMMM)'ler tarafından yürütülen vergi amaçlı bir faaliyet olarak bilinmekte ve bu şekilde değerlendirilmektedir. Benzer şekilde literatürdeki çalışmalar göstermektedir ki yükseköğretim öğrencileri de muhasebe mesleğinin yalnızca SMMM'ler tarafından yürütüldüğünü düşünmekte ve bu çerçevede değerlendirmeler yapmaktadırlar. Yeni uzmanlık alanlarının yeterince bilinmesi ve öğrenilmesi ile muhasebe mesleğine ve derslerine bakışın değişeceği düşünülmektedir.

Ayrıca üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmalarda öğrencilerin muhasebe derslerini; tekdüze ve sıkıcı dersler olarak düşündüğü, bu düşüncenin de öğrencilerin muhasebe üzerinde kariyer planlaması yapmalarını büyük ölçüde engellediğinin tespit edildiği görülmektedir. Bu nedenle yükseköğretimde muhasebe eğitiminin en yoğun şekilde verildiği bölümlerde eğitim gören ve potansiyel birer meslek elemanı olan öğrencilerin bu yeni iş alanları hakkındaki farkındalıklarının artırılması büyük önem kazanmaktadır.

Bu çerçevede bu çalışmanın amacı, öğrencilerin yaşanan gelişmeler doğrultusunda muhasebe mesleğinde ortaya çıkan yeni uzmanlık alanları hakkında ne ölçüde bilgi sahibi olduklarını ve farkındalık düzeylerinin muhasebe derslerine karşı bakış açılarına ne ölçüde etkili olduğunu tespit etmektir.

2. MUHASEBEDEKİ YENİ UZMANLIK ALANLARI

Dünyada mesleklerin gruplandırılması amacıyla Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından 2003'den itibaren güncel şekilde yayınlanan Uluslararası Meslek Sınıflaması Standardı (ISCO-08)'nda 2411 Muhasebeciler başlığı altında sınıflandırılan meslekler aşağıdaki şekildedir (ILO, 2012: 148):

- Muhasebeci
- Mali denetçi
- Hesap uzmanı
- Adli tasfiye yeddi emini
- Yeminli mali müşavir
- Yönetim muhasebecisi
- Serbest muhasebeci
- Vergi muhasebecisi

Bu sınıflandırmanın haricinde muhasebede yeni uzmanlık alanlarına ilişkin yapılan bazı çalışmalar bulunmakta olup bu çalışmalarda da muhasebe mesleğine ilişkin sınıflandırmalara yer verildiği görülmektedir. Bu çalışmalar şu şekildedir:

Yıldız ve Akyel (2018) muhasebe mesleği kapsamında ortaya çıkan yeni uzmanlık alanlarına ilişkin üniversitelerde yer alan dersleri incelediği çalışmasında muhasebe mesleğine ilişkin uzmanlık alanlarını detaylı bir şekilde ele almış olup bu alanları aşağıdaki ana başlıklar altında sınıflandırmıştır:

- Denetim
- Çevre muhasebesi
- Muhasebe standartları
- Stratejik Maliyet Yönetimi
- Değerleme
- Muhasebe Bilgi Sistemi

Altunay (2021) muhasebe mesleğinin Türkiye’deki yeni uygulama alanlarını, bu alanlarda çalışabilmek için muhasebe meslek mensuplarının (muhasebeciler) ihtiyaç duyduğu belgeleri (sertifika, diploma, mesleki yeterlilik belgesi), bu belgeleri elde edebilme yollarını ele aldığı çalışmasında şu şekilde bir sınıflandırma yapmıştır:

- Bağımsız Denetçilik
- Ön muhasebecilik
- Yardımcı muhasebecilik
- Konkordato komiserliği
- Uzlaştırmacılık
- Adli muhasebecilik
- Arabuluculuk
- Hâkim yardımcılığı

Sayar ve Karataş (2017) muhasebe mesleğindeki yeni trendleri ele aldığı çalışmalarında muhasebe mesleğinin türev alt uzmanlık alanlarını liste şeklinde sıralamıştır. Bu sıralamayı aşağıdaki şekilde gruplandırabiliriz:

- **Muhasebe ve Vergi Denetimi İle İlgili Uzmanlıklar**
 - Bağımsız Denetçilik
 - İç Denetim Uzmanlığı
 - Denetim Standartları Uzmanlığı
 - Adli Muhasebe Uzmanlığı
 - Bilirkişilik- İhtilaflı İşler Muhasebesi Uzmanlığı
 - Vergi Danışmanlığı
 - Muhasebe Standartları Uzmanlığı
 - Bilişim Teknolojileri Denetim Uzmanlığı
- **Değerleme Uzmanlıkları**
 - Gayrimenkul Değerleme Uzmanlığı
 - Patent Değerleme Uzmanlığı
 - Marka Değerleme Uzmanlığı
 - Şerefiye Değerleme Uzmanlığı
 - Şirket Değerleme Uzmanlığı
- **Derecelendirme Uzmanlıkları**
 - Kredi Derecelendirme Uzmanlığı
 - Kurumsal Yönetim Derecelendirme Uzmanlığı
- **Sürdürülebilirlik Yönetimi Uzmanlıkları**
 - Sorumluluk Muhasebesi Uzmanlığı
 - Sosyal Sorumluluk Muhasebesi Uzmanlığı
 - Çevre Muhasebesi Uzmanlığı
 - Karbon Muhasebesi Uzmanlığı
- **Maliyet ve Yönetim Muhasebesi ile İlgili Uzmanlıklar**

- Maliyet Muhasebesi Uzmanlığı
- Yönetim Muhasebesi Uzmanlığı
- Stratejik Yönetim Uzmanlığı
- Yönetim Danışmanlığı
- Kalite Güvence Uzmanlığı
- **Diğer Uzmanlıklar**
 - Finans Matematiği Uzmanlığı (Aktüer)
 - E-ticaret Muhasebe Uzmanlığı

Literatürdeki bu çalışmaları birlikte ele aldığımızda muhasebe mesleği ile ilgili yeni uzmanlık alanlarının en kapsamlı şekilde Sayar ve Karataş (2017) tarafından listelendiğini görmekteyiz. Yukarıdaki çalışmalarda yapılan sınıflandırmaları özetlediğimizde yeni meslekler olarak sayılabilecek muhasebe uzmanlık alanlarını şu şekilde sınıflandırabiliriz:

- Adli Muhasebe Uzmanlığı
- Vergi Uzmanlığı
- Bağımsız Dış Denetçilik
- İç Denetim Uzmanlığı
- İç Kontrol Uzmanlığı
- Ticari ve Vergisel Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk
- Ticari ve Vergisel Uyuşmazlıklarda Bilirkişilik
- Stratejik Maliyet Yönetimi Uzmanlığı
- Finans Matematiği Uzmanlığı
- Muhasebe Bilgi Sistemi/ ERP Uzmanlığı
- Sürdürülebilirlik Muhasebesi - Entegre Raporlama Uzmanlığı
- Değerleme Uzmanlıkları
- Derecelendirme Uzmanlıkları

3. LİTERATÜR TARAMASI

Literatür incelendiğinde eğitim müfredatlarındaki derslerden üzerinde en çok farkındalık, tutum, bakış açısı vb. amaçlarla araştırma yapılan derslerin başında muhasebe derslerinin olduğu görülmektedir. Benzer şekilde üzerinde en çok araştırma yapılan meslekler arasında muhasebecilik mesleğinin bulunduğu dikkati çekmektedir. Bu bölümde literatürde muhasebede uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık, muhasebe derslerine ve muhasebe mesleğine karşı bakış açısının tespitine ilişkin yapılmış çalışmalara başlıklar halinde yer verilmiştir.

3.1. Muhasebede Uzmanlık Alanları Hakkındaki Farkındalık Konusundaki Çalışmalar

Yukarıdaki bölümde değinildiği şekilde muhasebedeki yeni uzmanlık alanlarının kapsamlı bir şekilde ele alındığı bir çalışmaya literatürde rastlanmamıştır. Bununla birlikte uzmanlık alanlarından “adli muhasebecilik” konusundaki farkındalık düzeyinin ölçüldüğü birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları şu şekildedir:

Pehlivan ve Dursun (2012) akademisyenlerin adli muhasebecilik ve eğitimi konusundaki bakış açılarını tespit etmeyi amaçladıkları çalışmalarında 51 farklı üniversiteden toplam 97 akademisyenden anket yoluyla elde ettikleri verileri analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda akademisyenlerin %50'sinden fazlasının adli muhasebe konusunda bilgi sahibi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yine %50'sinden fazlasının ise Adli Muhasebe derslerinin müfredatlarına dahil edilmesi konusunda isteksiz oldukları tespit edilmiştir.

Dağdeviren ve Mirza (2017) çalışmalarında muhasebe meslek mensuplarının “Adli Muhasebecilik” mesleği konusundaki bilgi düzeylerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Ege bölgesinde faaliyet gösteren 203 meslek mensubundan elde edilen verilerin analiz edildiği çalışmada muhasebe meslek mensuplarının adli muhasebeciliğe ilişkin farkındalık düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kıllı ve Çeviren (2017) yapmış oldukları çalışmada muhasebe meslek mensuplarının “Adli Muhasebecilik” mesleği konusundaki bilgi düzeylerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Mersin ilindeki 304 meslek mensubundan elde edilen verilerin analiz edildiği çalışma sonucunda Dağdeviren ve Mirza (2017)'nin çalışmasından farklı olarak Mersin'deki muhasebe meslek mensuplarının “adli muhasebecilik” mesleği hakkında yeterli bilgiye sahibi olmadıkları tespit edilmiştir.

Karahan (2020) yapmış olduğu çalışmada Adli Muhasebecilik Mesleği'nin Avukatlar arasındaki bilinirlik düzeyini tespit etmeyi amaçlamıştır. Gaziantep Barosu'na kayıtlı 119 avukattan elde edilen verilerin analiz edildiği çalışmada araştırmaya katılan avukatların çoğunluğunun adli muhasebecilik mesleğinin uygulanması için alt yapının yetersiz olduğunu bununla birlikte adli muhasebeciliğin Türkiye'de uygulanmasının mesleğin prestijine katkı sağlayacağını düşündüğü tespit edilmiştir.

Özer ve Esmeray (2021) yapmış oldukları çalışmada muhasebe meslek mensuplarının “adli muhasebecilik” mesleğine ilişkin farkındalık ve algı düzeyleri konusundaki farklılıklarını tespit etmeyi amaçladıkları çalışmalarında Kayseri'de faaliyet gösteren 210 meslek mensubundan veri toplamışlardır. Araştırmaya katılan meslek mensuplarının yaşı 31-45 olanlar ile 11-25 yıl mesleki deneyime sahip olanların diğer gruplara göre daha yüksek farkındalık ve algı ortalamalarına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Koçyiğit vd. (2022) yapmış oldukları çalışmalarında Türkiye'de Muhasebe-Finansman anabilim dalında görev yapan öğretim elemanlarının Adli Muhasebecilik mesleği hakkındaki farkındalık düzeylerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Devlet Üniversitesi ve Özel Üniversitelerde görevli 310 akademisyenden veri toplanan çalışma sonucunda farkındalık düzeyinin yüksek olduğu, farkındalık düzeyi konusunda bilirdiği tecrübesi bulunan ve bulunmayan akademisyenler arasında farklılaşma olduğu tespit edilmiştir.

Adli muhasebecilik haricinde muhasebedeki uzmanlık alanlarına ilişkin farkındalıkların ölçüldüğü tespit edilebilen diğer çalışmalar da şu şekildedir:

Çiğdem ve Gül (2017) denetim dersi alan öğrencilerin bağımsız denetim hakkındaki görüşlerini ve farkındalıklarını tespit etmeyi amaçladıkları çalışmalarında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde eğitim gören 189 öğrenciden veri toplamışlardır. Çalışma sonucunda öğrencilerin bağımsız denetim mesleği konusunda bilgi düzeylerinin orta seviyede olduğunu tespit etmişlerdir.

Apalı ve Acun (2019) sürdürülebilirlik muhasebesi kapsamında değerlendirilebilecek “Yeşil Muhasebe” farkındalığı konusunda yapmış olduğu çalışmalarında Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi bünyesinde Meslek Yüksekokulları’ndaki 138 öğrenciden anket yöntemi ile veri toplamışlardır. Çalışma sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun “Yeşil Muhasebe” kavramını tam olarak bilmediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Solak vd. (2017) yaptıkları çalışmalarında 258 muhasebe meslek mensubuna anket uygulayarak entegre raporlama hakkındaki farkındalık düzeyini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma sonucunda çalışmaya katılan meslek mensuplarının “entegre raporlama” hakkındaki farkındalık düzeyinin yetersiz seviyede olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Yukarıdaki çalışmalarda muhasebedeki yeni uzmanlık alanlarına ilişkin farkındalık düzeyinin bütüncül olarak tespit etmeyi amaçlanmadığı görülmektedir. Bu çalışma bu yönü ile literatürdeki boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

3.2. Muhasebe Mesleğine Karşı Bakış Açısının İncelendiği Çalışmalar

Muhasebe mesleğine karşı öğrencilerin bakış açılarının incelendiği bazı çalışmalar tablo 1’deki şekildedir:

Tablo 1. Muhasebe Mesleğine Karşı Bakış Açısının İncelendiği Bazı Çalışmalar

Yıl	Yazar-Yazarlar	Kapsam
2008	Dinç ve Karakaya	765 lisans öğrencisi (İİBF)
2008	Dinç	649 önlisans öğrencisi
2009	Durer vd.	504 lisans öğrencisi (İİBF)
2010	Özdemir	639 önlisans öğrencisi
2010	Çelenk vd.	103 öğrenci (33 lisans, 53 yüksek lisans, 17 doktora)
2013	Odia ve Ogiedu	300 öğrenci
2016	Selimoğlu vd.	623 hukuk fakültesi öğrencisi
2017	Karakoç	351 lisans öğrencisi (Muhasebe)
2017	Çarıkçı	960 öğrenci (422 önlisans, 538 lisans)
2018	Akyüz vd.	1053 öğrenci (İİBF)
2019	Durgut ve Pehlivan	157 önlisans öğrencisi
2020	Demir ve Yıldırım	512 lisans öğrencisi (İİBF)

Yukarıdaki çalışmaların genelinde muhasebe eğitiminin sonucunda ulaşılabilecek mesleğin “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik” olarak ele alındığı ve öğrencilere bu çerçevede sorular sorulduğu

görülmektedir. Çalışmalar birlikte ele alındığında öğrencilerin muhasebecilik mesleğini tercih etmesini etkileyen faktörlerin; kariyer beklentisi, yüksek kazanç beklentisi, mesleki bilgi ve tecrübe beklentisi ile sosyal statü sahibi olma beklentisi olduğu dikkati çekmektedir.

Bu çalışmalardan Çelenk vd. (2010)'un çalışması uzmanlık alanlarını irdelemesi bakımından diğerlerinden farklılaşmaktadır. Bu çalışmada muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünen lisans son sınıf öğrencileri ile muhasebe bilim dalında yüksek lisans ve doktora seviyesinde eğitim gören öğrenciler kapsam olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada öğrencilere “Muhasebe Denildiğinde Akla ilk Gelen Meslek” sorusu yöneltilmiş olup öğrencilerin büyük çoğunluğunun (% 69,9) Mali Müşavirlik cevabını verdiği görülmüştür. Gelen diğer cevaplar ise Denetçilik (%17,5), Müfettişlik (% 5,8) ve Hesap Uzmanlığı (% 5,8)'dır. Bu çalışma sonuçları göstermektedir ki muhasebecilik mesleği büyük ölçüde SMMM olarak görülmekte, diğer uzmanlık dalları hakkında ciddi anlamda farkındalık bulunmamaktadır.

Yukarıdaki çalışmalardan kapsam olarak ayrılan diğer bir çalışma ise Selimoğlu vd. (2016) tarafından yapılan çalışmadır. Bu çalışmada Hukuk Fakültesi mezunlarının SMMM olabileceği konusundaki farkındalık düzeyi ve mesleğe karşı bakış açısının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda Hukuk Fakültesi öğrencilerinin büyük çoğunluğunun muhasebecilik mesleğini kendi alanlarına çok uzak olarak gördükleri bulgusuna ulaşılmıştır.

3.3. Muhasebe Derslerine Karşı Bakış Açısının Tespit Edilmesinin Amaçlandığı Çalışmalar:

Literatürde muhasebe derslerine karşı bakış açısının tespit edilmesinin amaçlandığı bazı çalışmalar şu şekildedir:

Geiger ve Ogilby (2000) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin aldığı ilk muhasebe dersinin muhasebe konusundaki algı ve muhasebe alanında uzmanlaşma isteği üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışmada iki üniversitede muhasebe bölümünde ve muhasebe haricindeki bölümlerde olan öğrencilere muhasebeye giriş dersinin öncesinde ve sonrasında anket uygulanmıştır. Öğrencilerden elde edilen 331 anket formunun değerlendirildiği çalışma sonucunda dönem başında muhasebe bölümünde eğitim gören öğrencilerin algıları diğer öğrencilere kıyasla biraz daha iyi olup genel olarak olumlu yöndedir. Dönem sonunda ise her iki gruptaki öğrencilerin tutumlarının da daha az olumlu düzeye indiği tespit edilmiştir.

Kaya (2007) çalışmasında muhasebe dersini ilk defa alan öğrencilerin derse karşı olan bakış açılarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bunun için Geiger ve Ogilby (2000) tarafından geliştirilen anket, dönembaşı ve dönemsonunda olacak şekilde iki kez Karadeniz Teknik Üniversitesi (KATÜ) İşletme Bölümü'nde eğitim gören ve muhasebe dersini ilk kez alan 270 birinci sınıf öğrencisine uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin muhasebe dersine yönelik tutumları dönembaşıda genellikle

pozitif iken dönemsonunda tutumlarının bazı nedenlerden dolayı negatife doğru dönüştüğü tespit edilmiştir.

Malthus ve Fowler (2009) yapmış oldukları çalışmada Yeni Zelanda’da öğrencilerin muhasebe derslerine karşı tutumlarını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Çalışma kapsamında; öğrenci, öğretici ve öğrencilerin kariyer planlamasında etkili olanlar ile odak grup görüşmeleri ve mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Başlangıçta öğrencilerin muhasebeyi sıkıcı olarak buldukları fakat eğitimin sonunda muhasebe ve muhasebecilik mesleği ile ilgili daha olumlu bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir.

Köse ve Gürbüz (2009) çalışmalarında lisans öğrencilerine verilen muhasebeye giriş dersine ilişkin görüşlerin, dersin yapısal boyutları kapsamında belirlenmesini amaçlamışlardır. Kember ve McNaught (2007) tarafından hazırlanan ölçeğin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine uygulandığı çalışmada 566 anket değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda öncelikle öğretmen-öğrenci arasındaki ilişkinin öğrencilerin ders hakkındaki görüşlerini doğrudan etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Çelik ve Serinkan (2011) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin muhasebe derslerine ilişkin tutumlarının belirlenmesini amaçlamışlardır. Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri üzerine yapılan çalışmada 512 anket değerlendirmeye alınmıştır. Matematik, istatistik, gibi derslere ilişkin olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen ve kullanılan tutum ölçekleri gözden geçirilerek oluşturulan ölçeğin uygulandığı çalışmanın sonucunda cinsiyete göre derse karşı tutumun değişmediği, öğrencilerin dersi alıp almamasına göre anlamlı değişiklikler olduğu tespit edilmiştir.

Manganaris ve Spathis (2012) Yunanistan’daki lisans öğrencilerinin muhasebe derslerine ve muhasebecilik mesleğine karşı tutumlarını tespit etmeye çalışmışlardır. 231 anket formunun değerlendirildiği çalışmada öğrencilerin muhasebecilik mesleğine karşı önyargılı olduklarını ancak muhasebeye giriş dersini aldıktan sonra bu durumun olumlu yönde değiştiğini tespit etmişlerdir.

Tickell vd. (2012) Avustralya’da lisans düzeyinde öğrenim gören Muhasebe-Finans öğrencileri ile diğer İşletmecilik bölümleri arasında muhasebe derslerine karşı tutum konusunda farklılık olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamışlardır. 150 anket formunun değerlendirildiği araştırma bulguları Muhasebe-Finans bölümü öğrencilerinin diğer bölümlere göre muhasebe derslerine karşı daha pozitif bir tutum sergilediklerini göstermiştir. Ayrıca muhasebe-finance bölümü öğrencilerinin dönem başı-dönem sonu arasında tutumlarında bir değişikliğe rastlanmazken, diğer bölüm öğrencilerinin dönem sonunda tutumlarının olumsuz yönde değiştiği sonucuna ulaşmışlardır.

Góis ve Brás (2013) tarafından yapılan çalışmada Portekiz’de faaliyet gösteren iki üniversitenin yüksek lisans öğrencilerinin muhasebe derslerine karşı tutumları incelemişlerdir. 97 öğrenciye dönem başında ve dönem sonunda anket uygulanan çalışmanın sonuçları öğrencilerin dönem başında muhasebe

dersine yönelik tutumlarının oldukça olumlu olduğu, dönem sonunda ise olumsuzla dönüştüğü bulgusuna ulaşılmıştır.

Özbek (2015) farklı bölümlerdeki öğrencilerin “genel muhasebe” dersine ilişkin algılarını tespit etmeyi amaçladığı çalışmasında Hacettepe Üniversitesi bünyesinde bulunan ve muhasebe derslerinin yer aldığı Sağlık İdaresi Bölümü ve Aktüerya Bilimleri Bölümü öğrencilerine uygulanan 102 anket formunu değerlendirmeye almıştır. Bu çalışmada iktisadi ve idari bölümler kapsamında yer almayan bu bölümlerde muhasebe derslerinin okutulmasının öğrencilerin kariyerlerine olumlu katkı yaptığı bulgusunu ulaşılmıştır.

Wells (2015) tarafından yapılan çalışmada Yeni Zelanda'daki ortaöğretim öğrencilerinin muhasebe derslerine karşı tutumları ve bu tutumların oluşumunun neden olan etkenler incelenmiştir. Muhasebe bölümü ve diğer bölüm öğrencileri ile anket ve odak grup görüşmeleri gerçekleştirilen çalışmanın sonucunda muhasebe bölümü öğrencilerinin tutumlarının muhasebe dışındaki bölümlerdeki öğrencilere kıyasla daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Costa vd., (2015) tarafından çalışmada Brezilya'daki bir devlet üniversitesindeki işletme, muhasebe ve iktisat bölümünde eğitim gören öğrencilerin “muhasebeye giriş” derslerine ilişkin tutumları incelemiştir. Öğrencilerden elde edilen 145 anket formunun analiz edildiği çalışma sonucunda muhasebe bölümü öğrencilerinin diğer bölümlerdeki öğrencilere oranla daha olumlu olmakla birlikte öğrencilerin genel olarak olumlu tutum sergiledikleri tespit edilmiştir.

Kandemir vd. (2016) çalışmalarında MYO öğrencilerinin muhasebe derslerine bakış açısını tespit etmeye çalışmışlardır. Afyon Kocatepe Üniversitesi'ne bağlı meslek yüksek okulları kapsamında yapılan çalışmada 272 anket değerlendirmeye alınmıştır. Çalışma sonucunda muhasebe dersleri konusunda öğrencilerin %52'sinin olumlu, %24'ünün kararsız ve %24'ünün de olumsuz olduğu bakış açısına sahip oldukları tespit edilmiştir.

Şeker ve İşleyen (2017) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde farklı bölümlerde eğitim gören 644 öğrenciden elde ettiği verileri analiz ettiği çalışmalarında öğrencilerin muhasebe derslerine karşı olan tutumlarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda bölümler arasında muhasebe derslerine karşı tutum konusunda farklılıklar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Kurtlar ve Yıldız (2020) lisans ve önlisans düzeyinde farklı bölümlerde okuyan öğrencilerin muhasebe derslerine karşı bakış açılarını tespit etmeye çalışmışlardır. 189 anket formunun değerlendirildiği çalışma sonucunda tutum ölçeğindeki bilişsel öğenin, duyuşsal ve davranışsal öğelere göre nispeten daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca karşılaştırma analizlerinde bilişsel öğe açısından karşılaştırma grupları arasında daha fazla farklılıklar bulunduğu belirlenmiştir.

Seyitoğulları (2022) lisans öğrencilerinin muhasebe derslerine yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçladığı çalışmada Dicle Üniversitesi İİBF Sağlık Yönetimi bölümünde eğitim gören 131 öğrenciden anket yöntemiyle veri toplanmıştır. Çalışma sonucunda araştırma kapsamındaki öğrencilerin bilişsel tutum ortalamaları duyuşsal ve davranışsal tutum ortalamalarından yüksek çıkmıştır. Ayrıca muhasebe alanındaki derslerden memnuniyet derecesine öğrencilerin ilgili derslere karşı tutumlarının farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir.

4. ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada öncelikli olarak muhasebe eğitimi alan lisans ve önlisans öğrencilerinin SMMM (Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik) dışında özel sektörde ve kamu sektöründe çalışabilecekleri muhasebe ile ilgili uzmanlık alanları konusundaki farkındalıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. İkinci olarak farkındalık düzeyinin muhasebe derslerine karşı tutumu etkileyip etkilemediği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma; elde edilen bilgiler ile öğrencilerin muhasebe derslerinin önemini daha iyi kavranması ve muhasebe alanında kariyer yapma isteklerinin artırılması konusunda öneriler sunulması açısından önemlilik arz etmektedir.

4.2. Araştırmanın Yöntemi ve Kapsamı

Araştırmada anket yöntemi kullanılmış olup araştırmada kullanılan anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin ifadeler bulunmaktadır. İkinci bölümde muhasebe yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin tespit edilmesini amaçlayan 13 ifade yer almaktadır. Son bölümde ise Çelik ve Serinkan (2011), Kandemir vd. (2016), Şeker ve İşleyen (2017) Kurtlar ve Yıldız (2020)'un çalışmalarında kullanmış olduğu 23 ifadeden oluşan tutum ölçeğine yer verilmiştir.

Araştırmanın kapsamını lisans ve önlisans düzeyinde muhasebe eğitimi verilen bölümler oluşturmaktadır. Üniversitelerde muhasebe eğitimi genel itibarı ile İktisadi İdari Bilimler Fakültesinde “İşletme” ve Meslek Yüksekokullarında “Muhasebe ve Vergi Uygulamaları” bölümlerinde yoğun olarak verildiği için araştırma verileri çoğunlukla bu bölüm öğrencilerinden toplanmıştır. Araştırmada örnekleme yöntemi olarak “kolayda örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri farklı üniversitelerden elde edilmiş olmakla birlikte büyük ölçüde Düzce Üniversitesi, Bartın Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencilerinden toplanmıştır.

Bir araştırmadaki örneklem büyüklüğü ile ilgili olarak literatürdeki genel kabuller şu şekildedir (Altunışık vd., 2010: 135);

- 30'dan çok 500'den az örnek büyüklükleri çoğu araştırma için yeterlidir.

- Belirsiz bir evrende örneklem büyüklüğünün 384 ve üstünde olması yeterli olarak kabul edilmektedir.

Araştırma kapsamında 463 ankete ulaşılmış, bu anketlerden 16'sı veri eksikliği nedeni ile kapsam dışında tutulmuş, 447 anket değerlendirmeye alınmıştır. Bu sayı literatürdeki genel kabul şartlarına göre yeterli bir sayıdır. Verilerin analizlerinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır.

4.3. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın iki temel amacı vardır. Bu amaçlardan ilki olan muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyinin demografik özelliklere göre değişimi konusundaki hipotezler şu şekildedir:

H1: Cinsiyetin muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyi üzerinde etkisi vardır.

H2: Yaşın muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyi üzerinde etkisi vardır.

H3: Öğrenim düzeyinin muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyi üzerinde etkisi vardır.

H4: Lisede muhasebe eğitimi alınıp alınmamasının muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyi üzerinde etkisi vardır.

H5: Muhasebe mesleğindeki tecrübe süresinin muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyi üzerinde etkisi vardır.

H6: Muhasebe mesleği üzerine kariyer yapmayı düşünüp düşünmemenin muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyi üzerinde etkisi vardır.

H7: Muhasebe derslerindeki başarı düzeyinin muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyi üzerinde etkisi vardır.

Araştırmanın ikinci amacı olan muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyinin muhasebe derslere karşı tutum üzerinde etkisine yönelik hipotezler şu şekildedir:

H8: Muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyi muhasebe dersleri tutum ölçeğinin davranışsal boyutunu etkilemektedir.

H9: Muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyi muhasebe dersleri tutum ölçeğinin bilişsel boyutunu etkilemektedir.

H10: Muhasebe mesleğindeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyi muhasebe dersleri tutum ölçeğinin duyuşsal boyutunu etkilemektedir.

4.4. Verilerin Analizi ve Araştırmanın Bulguları

Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin demografik özellikler şu şekildedir:

Tablo 2. Araştırmaya katılan öğrencilerin Demografik Özellikleri

		n	%
Cinsiyet	BAY	152	34,0
	BAYAN	295	66,0
Öğrenim Düzeyiniz	LİSANS	213	47,7
	ÖNLİSANS	234	52,3
Yaş Aralığı	20 ve altı	149	33,3
	21-25	264	59,1
	26 ve üstü	34	7,6
Lisede Muhasebe Eğitimi Aldınız mı?	EVET	132	29,5
	HAYIR	315	70,5
Muhasebe Mesleğinde Tecrübe Düzeyiniz Nedir?	YOK	324	72,5
	2 yıldan az	95	21,3
	2 yıl ve daha fazla	28	6,3
Kendinizi Muhasebe Derslerinde Başarılı Buluyor musunuz?	EVET	286	64,0
	HAYIR	161	36,0

Tablo 2’deki verileri şu şekilde özetleyebiliriz: Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu bayan (% 66)’dır. Öğrenim düzeyi dağılımları birbirine yakın olup (% 47,7 -% 53,3), öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 59.1) 21-25 yaş aralığındadır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%70,5) lisede muhasebe eğitimi almamış olup benzer şekilde büyük çoğunluğunun (% 72,5) muhasebe alanında iş tecrübesi bulunmamaktadır. Buna rağmen öğrencilerin büyük çoğunluğu (% 64) kendini muhasebe derslerinde başarılı bulmaktadır.

4.4.1.Verilerin Güvenilirlik Analizleri

Bir ölçeğin geçerli kabul edilebilmesinin ilk şartı “güvenilir” olmasıdır. Güvenilirliğin düşük çıkması; yapılan çalışmanın kalitesiz olduğunu, elde edilen sonuçların anlamlı olmadığını göstermektedir. Güvenilirliğin yüksek olması ise sonuçların güvenilebilir olduğu anlamına gelmektedir. Ancak bu durum bilimsel olarak sonuçların mutlak doğru olduğu anlamını taşımamaktadır. Güvenirlilik göstergesi için güvenilirlik katsayısı hesaplanmaktadır. Hesaplanan katsayı 0 ve 1 arasında değer almaktadır (Güriş ve Astar, 2015: 282-283). Güvenirlilik katsayısının hesaplanması için çeşitli yöntemler kullanılabilir. Bu çalışmada güvenilirlik katkayısının hesaplanmasında Cronbach Alpha katsayısı dikkate alınmıştır. Yapılan analiz sonucunda bulunan Cronbach’s Alpha değerleri tablo 3’deki şekildedir:

Tablo 3. Cronbach's Alpha Katsayıları

Boyutlar		Cronbach's Alpha Katsayısı	Madde Sayısı
Farkındalık		0,961	11
Tutum Ölçeği (bütün)		0,970	23
Tutum Ölçeği Boyutları	Bilişsel	0,902	8
	Duyuşsal	0,951	7
	Davranışsal	0,939	8

Bir ölçeğin güvenilir kabul edilebilmesi için Cronbach's Alpha Katsayılarının 0,700'den büyük olması gerekmektedir (Kalaycı vd., 2010: 405; Güriş ve Astar, 2015: 283). Tablo 3'deki sonuçlara bakıldığında bütün Cronbach's Alpha Katsayılarının 0,700'den büyük olduğu görülmektedir. Bu durum araştırmada yer verilen ölçeklerin güvenilir olduğunu göstermektedir.

4.4.2. Muhasebede Yeni Uzmanlık Alanları Konusundaki Farkındalığa İlişkin Frekans Dağılımları

Muhasebe alanındaki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalığa ilişkin frekans, yüzde dağılımları ve ortalamalar tablo 4'deki şekildedir:

Tablo 4. Muhasebe Alanındaki Yeni Uzmanlık Alanları Konusundaki Farkındalık Düzeyi

	Ortalama		Oldukça Düşük	Düşük	Orta Düzeyde	Yüksek	Oldukça Yüksek
Adli Muhasebe Uzmanlığı	2,02	F	139	169	130	7	2
		%	31,1	37,8	29,1	1,6	,4
Vergi Uzmanlığı	2,33	F	103	143	160	31	10
		%	23,0	32,0	35,8	6,9	2,2
Bağımsız Dış Denetçilik	2,22	F	106	170	143	23	5
		%	23,7	38,0	32,0	5,1	1,1
İç Denetim Uzmanlığı	2,28	F	106	154	149	30	8
		%	23,7	34,5	33,3	6,7	1,8
İç Kontrol Uzmanlığı	2,28	F	105	163	139	31	9
		%	23,5	36,5	31,1	6,9	2,0
Ticari ve Vergisel Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk	2,15	F	118	166	144	17	2
		%	26,4	37,1	32,2	3,8	,4
Ticari ve Vergisel Uyuşmazlıklarda Bilirkişilik	2,17	F	121	158	146	17	5
		%	27,1	35,3	32,7	3,8	1,1
Stratejik Maliyet Yönetimi Uzmanlığı	2,32	F	99	150	164	25	9
		%	22,1	33,6	36,7	5,6	2,0
Finans Matematiği Uzmanlığı	2,36	F	98	147	157	32	13
		%	21,9	32,9	35,1	7,2	2,9
Muhasebe Bilgi Sistemi / ERP Uzmanlığı	2,26	F	100	168	151	18	10
		%	22,4	37,6	33,8	4,0	2,2
Sürdürülebilirlik Muhasebesi / Entegre Raporlama Uzmanlığı	2,25	F	107	159	149	25	7
		%	23,9	35,6	33,3	5,6	1,6
Değerleme Uzmanlıkları	2,29	F	99	157	162	22	7
		%	22,1	35,1	36,2	4,9	1,6
Derecelendirme Uzmanlıkları	2,26	F	94,0	178,0	147,0	19,0	9,0
		%	21,0	39,8	32,9	4,3	2,0

Tablo 4'deki veriler incelendiğinde muhasebedeki yeni uzmanlık alanları konusundaki farkındalık düzeyinin genel itibarıyla düşük olduğu görülmektedir. Uzmanlık alanları arasındaki farkındalık düzeyleri birbirine yakın olmakla birlikte oransal olarak en düşük farkındalık düzeyinin “adli muhasebe” konusunda olduğu dikkati çekmektedir. Literatürde muhasebedeki yeni uzmanlık alanları konusunda öğrencilerin farkındalık düzeyini ölçen fazla çalışma bulunmaktadır. Bununla birlikte çalışmanın literatür taraması bölümünde yer alan bağımsız denetçilik ve yeşil muhasebe (sürdürülebilirlik) konusunda yapılan iki çalışmada da bu konularda farkındalık düzeyinin yüksek

olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan çalışma sonuçları literatürdeki bu çalışmaları desteklemektedir.

4.4.3. Muhasebede Yeni Uzmanlık Alanları Konusundaki Farkındalığın Farklılaşmasına İlişkin Analizler

Bir çalışmanın analizlerinde kullanılacak tekniklerin belirlenebilmesi için verilerin normal dağılıp dağılmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Bunun için “Skewness” ve “Kurtosis” değerleri kontrol edilmektedir. “Skewness” ve “Kurtosis” değerlerinin -2,00 ile +2,00 aralığında bulunması durumunda “verilerin normal dağıldığı” kabul edilmektedir (Apak, 2020: 230; Gravetter ve Wallnau, 2014). Yapılan incelemede araştırma verilerinin kabul edilen değer aralığında olması nedeniyle verilerin normal dağıldığı anlaşılmıştır. Bu nedenle demografik değişkenler için farklılık analizlerinde Bağımsız Gruplar T-testi ve One-way ANOVA yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi (p değeri) 0.05 olarak kabul edilmiştir.

a) Cinsiyete Göre Farklılaşması

Muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmasını tespit etmeye yönelik olarak yapılan t testi sonuçları şu şekildedir:

Tablo 5. Cinsiyete Göre Farklılaşmaya İlişkin t-testi Sonuçları

CİNSİYET	N	X	S.s	T-Testi		
				t	df	p
BAY	152	2,32	0,82	1,47	445	,143
BAYAN	295	2,21	0,74			

Tablo 5’deki sonuçlar incelendiğinde muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. ($t(445)=1,47$; $p>0,05$). Ortalamalara bakıldığında da (Bay ($X=2,32$), Bayan ($X=2,21$)) birbirine yakın olduğu dikkati çekmektedir.

b) Öğrenim Düzeyine Göre Farklılaşma

Muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin öğrenim düzeyine göre farklılaşmasını tespit etmeye yönelik olarak yapılan t-testi sonuçları şu şekildedir:

Tablo 6. Öğrenim Düzeyine Göre Farklılaşmaya İlişkin t-testi Sonuçları

Öğrenim Düzeyiniz Nedir?	N	X	S.s	T-Testi		
				t	df	p
LİSANS	213	2,20	0,80	-1,12	445	,265
ÖNLİSANS	234	2,28	0,73			

Tablo 6’daki sonuçlar incelendiğinde muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin öğrenim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. ($t(445)=-$

1,12; $p > 0,05$). Ortalamalara bakıldığında da (lisans ($X=2,20$), önlisans ($X=2,28$)) birbirine yakın olduğu dikkati çekmektedir.

c) Yaş Düzeyine Göre Farklılaşma

Muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin yaşa göre farklılaşmasını tespit etmeye yönelik olarak yapılan ANOVA sonuçları şu şekildedir:

Tablo 7. Yaş Göre Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Sonuçları

Yaşınız?	N	X	S.s	Varyansın Kaynağı	KT	df	KO	F	Sig.
20 ve altı	149	2,22	0,77	Gruplar Arası	0,12	2	0,06	0,10	0,90
21-25	264	2,25	0,77	Grup İçi	262,46	444	0,59		
26 ve üstü	34	2,28	0,79	Toplam	262,58	446			

Tablo 7'deki sonuçlar incelendiğinde muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin yaşa göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. ($F=0,10$; $p < 0,05$). Grup ortalamalarına bakıldığında da (20 ve altı (2,22), 21-25 (2,25), 26 ve üstü (2,28)) birbirine yakın olduğu dikkati çekmektedir.

d) Lisede Muhasebe Eğitimi Alıp Almamaya Göre Farklılaşma

Muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin lisede muhasebe eğitimi alıp almamaya göre farklılaşmasını tespit etmeye yönelik olarak yapılan t-testi sonuçları şu şekildedir:

Tablo 8. Lisede Muhasebe Eğitimi Alıp Almamaya Göre Farklılaşmaya İlişkin t-testi Sonuçları

Lisede Muhasebe Eğitimi Aldınız Mı?	N	X	S.s	T-Testi		
				t	df	p
EVET	132	2,50	0,72	4,56	445	,000
HAYIR	315	2,14	0,76			

Tablo 8'deki sonuçlar incelendiğinde muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin lisede eğitim alıp almamaya göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($t(445)= 4,56$; $p < 0,05$). Ortalamalara bakıldığında ise lisede muhasebe eğitimi alanların ($X= 2,50$), lisede muhasebe eğitimi almayanlara ($X= 2,14$) göre farkındalık düzeyinin yüksek olduğu dikkati çekmektedir.

e) Muhasebe Alanındaki İş Tecrübesine Göre Farklılaşma

Muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin muhasebe alanında iş tecrübesine göre farklılaşmasını tespit etmeye yönelik olarak yapılan ANOVA sonuçları şu şekildedir:

Tablo 9. Muhasebe Alanındaki İş Tecrübesine Göre Farklılaşmaya İlişkin ANOVA Sonuçları

Muhasebe Alanında İş Tecrübeniz?	N	X	S.s	Varyansın Kaynağı	KT	df	KO	F	Sig.
YOK	324	2,14	0,74	Gruplar Arası	15,765	2	7,88	14,18	0,000
2 yıldan az	95	2,42	0,76	Grup İçi	246,815	444	0,56		
2 yıl ve daha fazla	28	2,83	0,72	Toplam	262,580	446			

Tablo 9'daki sonuçlar incelendiğinde muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin muhasebe alanındaki iş tecrübesi süresine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($F=14,18$; $p<0,05$). Grup ortalamalarına (X) bakıldığında da tecrübe süreci arttıkça farkındalık düzeyinin yükseldiği görülmektedir. Gruplar arasındaki farklılaşmaların tam olarak anlaşılabilmesi için yapılan Tukey Testi sonuçları tablo 10'daki şekildedir:

Tablo 10. Muhasebede Alanındaki İş Tecrübesine Göre Farklılaşmaya İlişkin Tukey Testi Sonuçları

Tecrübe Düzeyleri		Ortalama farkları	p
YOK	2 yıldan az	-,27323*	0,01
	2 yıl ve daha fazla	-,68783*	0,00
2 yıldan az	YOK	,27323*	0,01
	2 yıl ve daha fazla	-,41460*	0,03
2 yıl ve daha fazla	YOK	,68783*	0,00
	2 yıldan az	,41460*	0,03

Tablo 10 incelendiğinde gruplar arasında da bütün anlamlılık düzeylerinin 0,05'den küçük olduğunu yani grupların tamamı arasında anlamlı bir farklılaşma bulunduğunu görmekteyiz. Ortalama farklarına da bakıldığında muhasebede tecrübe süresi arttıkça gruplar arasındaki farklılaşmanın daha da belirgin hale geldiği görülmektedir.

f) Muhasebe Alanında Kariyer Yapma Düşüncesine Göre Farklılaşma

Muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin muhasebede kariyer yapma düşüncesine göre farklılaşmasını belirlemeye yönelik yapılan t testi sonuçları şu şekildedir:

Tablo 11. Muhasebede Kariyer Yapma Düşüncesine Göre Farklılaşmaya İlişkin t-testi Sonuçları

Muhasebe Mesleğinde Kariyer Yapmayı Düşünüyor Musunuz?	N	X	S.s	T-Testi		
				t	df	p
EVET	243	2,44	0,77	5,91	445	,000
HAYIR	204	2,02	0,70			

Tablo 11'deki sonuçlar incelendiğinde muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin muhasebe alanında kariyer yapma düşüncesine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. ($t(445)= 5,91$; $p> 0,05$). Ortalamalara bakıldığında ise muhasebe alanında

kariyer yapmayı düşünenlerin ($X= 2,44$), muhasebe alanında kariyer yapmayı düşünmeyenlere ($X= 2,02$) göre farkındalık düzeyinin yüksek olduğu dikkati çekmektedir.

g) Muhasebe Derslerindeki Başarıya Göre Farklılaşma

Muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin muhasebe derslerindeki başarıya göre farklılaşmasını tespit etmeye yönelik olarak yapılan t testi sonuçları şu şekildedir:

Tablo 12. Muhasebe Derslerinde Başarıya Göre Farklılaşmaya İlişkin t-testi Sonuçları

Kendinizi Muhasebe Derslerinde Başarılı Buluyor Musunuz?	N	X	S.s	T-Testi		
				t	df	p
EVET	286	2,42	0,76	6,86	445	,000
HAYIR	161	1,93	0,68			

Tablo 12'deki sonuçlar incelendiğinde muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin muhasebe derslerindeki başarı düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. ($t(445)= 6,86$; $p> 0,05$). Ortalamalara bakıldığında ise kendini muhasebe derslerinde başarılı hissedenlerin ($X= 2,42$), muhasebe derslerinde başarısız hissedenlere ($X= 1,93$) göre farkındalık düzeyinin yüksek olduğu dikkati çekmektedir.

4.4.4. Muhasebedeki Yeni Uzmanlık Alanları Hakkındaki Farkındalık Düzeyinin Muhasebe Derslerine Karşı Tutuma Etkisini Belirlemeye Yönelik Analizler

Çalışmanın bu bölümünde muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin muhasebe derslerine karşı tutuma etkisinin olup olmadığını araştırmak amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 13'deki şekildedir.

Tablo 13. Farkındalık Düzeyinin Muhasebe Derslerine Karşı Tutuma Etkisine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

BOYUTLAR	B	Std. Hata	(ß)	t	P	R	R ²	F	P
BİLİŞSEL	3,089	,108	,310	28,72	,000	0,31	,096	47,20	,000
DUYUŞSAL	2,429	,135	,371	17,97	,000	0,371	,138	67,58	,000
DAVRANIŞSAL	2,407	,128	,363	18,78	,000	0,363	,132	67,58	,000

Tablo 13'deki verileri incelediğimizde şu yorumları yapabilmekteyiz; Anlamlılık düzeyleri (significance) $p<0,05$ olduğu için kurulan regresyon modeli anlamlıdır. Bu da bize yapılan analiz sonuçlarına göre; muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin (bağımsız değişken) muhasebe dersleri tutum ölçeğindeki boyutları (bağımlı değişken) anlamlı bir şekilde etkilediğini göstermektedir. Standardize B katsayısına bakılarak bağımlı değişkenin bağımsız değişken üzerinde hangi yönde etkili olduğu açıklanabilmektedir. B değeri ölçekteki boyutlar için 0,310-0,371-0,363'dür. Bu değerler bize muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin

muhasebe derslerindeki tutum ölçeği boyutları üzerinde pozitif yönlü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Modelin açıklama gücü olarak ifade edilen R²; Bilişsel Boyut için % 9,6, Duyuşsal Boyut için % 13,8, Davranışsal Boyut için % 13,2'dir. Yani boyutlardaki varyansın belirtilen kısmı bağımsız değişken olan farkındalık düzeyi ile açıklanabilmektedir. Bu sonuç da bize bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin değişkenler arasındaki ilişkinin zayıf düzeyde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir.

Özet olarak yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; Muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyi (bağımsız değişken), muhasebe dersleri tutum ölçeği boyutları (bağımlı değişkenler) üzerinde anlamlı, pozitif yönlü bir etkiye sahiptir. Ancak modelin açıklama gücünün düşük olması etkinin düşük olduğunu ifade etmektedir. Muhasebe derslerine karşı tutumu etkileyen diğer değişkenler için aynı ölçeğin kullanıldığı literatürdeki diğer çalışmaları da dikkate almak gerekmektedir.

5. SONUÇ

Son yıllarda muhasebe biliminde meydana gelen gelişim ile birlikte muhasebecilik mesleğinde birçok yeni uzmanlık alanları ortaya çıkmıştır. Ancak toplumun genelinde olduğu gibi yükseköğretim öğrencileri de muhasebe mesleğinin yalnızca SMMM'ler tarafından yürütüldüğünü düşünmekte ve bu çerçevede değerlendirmeler yapmaktadırlar. Muhasebecilik mesleğindeki yeni uzmanlık alanlarının yeterince bilinmesi ve öğrenilmesi ile muhasebe mesleğine ve derslerine bakışın değişeceği düşünülmektedir. Bu nedenle yükseköğretimde muhasebe eğitiminin en yoğun şekilde verildiği bölümlerde eğitim gören ve potansiyel birer meslek elemanı olan öğrencilerin bu yeni iş alanları hakkındaki farkındalıklarının artırılması büyük önem kazanmaktadır.

Bu çerçevede bu çalışmanın amacı öğrencilerin yaşanan gelişmeler doğrultusunda muhasebe mesleğinde ortaya çıkan yeni uzmanlık alanları hakkında ne ölçüde bilgi sahibi olduklarını ve farkındalık düzeylerinin muhasebe derslerine karşı bakış açılarına ne ölçüde etkili olduğunu tespit etmektir.

Anket yönteminin kullanıldığı ve 447 üniversite öğrencisinden elde edilen verilerin analiz edildiği çalışma sonucunda ulaşılan bulgular şu şekildedir:

- Üniversite öğrencilerinin muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyi oldukça düşüktür.
- Muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyi cinsiyete, yaşa, öğrenim düzeyine (lisans-önlisans) anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- Liselerde muhasebe eğitimi alıp almama, muhasebe alanında iş tecrübesine sahip olup olmama, muhasebe alanında kariyer yapmayı planlayıp planlamama ve muhasebe derslerinde başarılı olup olmama açısından anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Liselerde muhasebe eğitimi alan, muhasebe

alanında iş tecrübesi bulunan, muhasebe alanında kariyer yapmayı planlayan ve muhasebe derslerinde başarılı olan öğrencilerin farkındalık düzeyi diğer öğrencilere göre daha yüksektir.

- Yapılan analiz sonucunda muhasebedeki yeni uzmanlık alanları hakkındaki farkındalık düzeyinin muhasebe derslerine karşı tutumu olumlu yönde ancak zayıf düzeyde etkilediği tespit edilmiştir.

Çalışma sonucunda muhasebedeki yeni uzmanlık alanları konusunda üniversite öğrencilerinin farkındalık düzeyinin artırılmasına yönelik çalışmaların yapılması gerektiğinin oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gelecek araştırmalarda bu konudaki farkındalığın başta akademisyenler, meslek mensupları ve toplumun diğer ilgili kesimleri arasında nasıl olduğu ve farkındalık düzeyinin nasıl artırılabilmesine ilişkin çalışmalar gerçekleştirilebilir.

6. KAYNAKÇA

International Labour Office-ILO (2012) International Standard Classification of Occupations-ISCO-08, <https://uluslararasi.yok.gov.tr/Documents/avrupa-yuksekokretim-alani-ile-uyumlasma-projesi/documents/isco-08.pdf> (Erişim Tarihi 25.04.2023)

Kalaycı, Ş. (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri (Vol. 5). Ankara, Turkey: Asil Yayın Dağıtım.

Güriş, S., ve Astar, M. (2015). Bilimsel Araştırmalarda SPSS ile İstatistik. İstanbul: Der Yayınları.

Gravetter, F., ve Wallnau, L. (2014). Essentials of Statistics for The Behavioral Sciences (8th Edition b.). Belmont: CA:Wadsworth.

Altunay, M. A. (2021). Muhasebe Mesleğinde Yeni Uzmanlık Alanları ve Belgelendirme. *İçinde:Teoriden Pratiğe Muhasebe Eğitimi, Ed: Tolga Oral*, 153–202.

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., ve Yıldırım, E. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (SPSS Uygulamalı), 6.Baskı. *Sakarya Yayıncılık*.

Apak, İ. (2020). Ön Lisans Öğrencilerinin Muhasebe Derslerine Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 20(40), 227–236.

Apalı, A., ve Acun, Ö. (2019). Muhasebe Eğitimi Alan Öğrencilerde Yeşili Koruma Bilincinin Yeşil Muhasebe Üzerindeki Etkisinin Araştırılması. *Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 18–36.

Çelik, M., ve Serinkan, C. (2011). Muhasebe Dersine Yönelik Tutumlarda Üniversite Öğrencilerinin Bireysel ve Bölümsel Farklılıkları. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 3, 289–321.

Çiğdem, R., ve Gül, M. (2017). Denetim Dersi Alan Öğrencilerin Bağımsız Denetim Hakkında Görüşleri ve Farkındalıkları: Gaziosmanpaşa Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

- Örneği. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 225–240.
- Costa, P. D. S., Gomes, G. D. S., Rosa, N., ve Batalhone, P. P. (2015). An Analysis of Student Perceptions of Introductory Accounting Classes. *International Journal of Advances in Management and Economics*, 4(4), 39–56.
- Dağdeviren, İ. E., ve Mirza, Ş. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebeye İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesine Yönelik Ege Bölgesinde Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları*, 10(2), 209–234.
- Geiger, M. A., ve Ogilby, S. M. (2000). The First Course In Accounting: Students' Perceptions And Their Effect On The Decision To Major In Accounting. *Journal of Accounting Education*, 18(2), 63–78.
- Góis, C., ve Brás, F. A. (2013). In the aftermath of the Bologna process: exploring the master students' perceptions on accounting in two Portuguese higher education institutions. *EDUCADE - Revista de Educación En Contabilidad, Finanzas y Administración de Empresas*, 4, 34–55.
- Kandemir, T., Kardeş, Z., ve Baykut, E. (2016). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Muhasebe Eğitimine Bakış Açıları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Meslek Yüksekokulları Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 133–151.
- Karahan, M. (2020). Adli Muhasebecilik Mesleğinin Bilinirliği: Avukatlar Üzerine Bir Araştırma. *Mali Çözüm Dergisi*, 30(159), 155–178.
- Kaya, U. (2007). İlk Defa Muhasebe Dersi Alan Öğrencilerin Derse Yönelik Algılamaları Üzerine Bir Alan Araştırması: Karadeniz Teknik Üniversitesi Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 36, 125–133.
- Kıllı, M., ve Çeviren, S. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebe Farkındalıkları: Mersin İlinde Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(1), 87–108.
- Koçyiğit, S. Ç., Tanç, Ş. G., ve Koçyiğit, H. (2022). Türkiye'de Muhasebe-Finansman Anabilim Dalında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Bakış Açısıyla Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleği. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24(MODAVICA Özel Sayısı), 131–159.
- Köse, T., ve Gürbüz, H. (2009) Muhasebeye Giriş Dersine İlişkin Görüşleri Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Örneği. *Muhasebe Bilim Dünyası*, 4, 107–146.
- Kurtlar, M., ve Yıldız, E. (2020). Muhasebe Dersine Yönelik Tutumların Bireysel ve Bölümsel Farklılıklarının Belirlenmesi: Mersin Üniversitesi Örneği. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 52–67.

- Malthus, S., ve Fowler, C. (2009). Perceptions of Accounting: A Qualitative New Zealand Study. *Pacific Accounting Review*, 21(1), 26–47.
- Manganaris, P., ve Spathis, C. (2012). Greek Students' Perceptions of An Introductory Accounting Course and The Accounting Profession. *Advances in Accounting Education: Teaching and Curriculum Innovations*, 13, 59–85.
- Özbek, Y. (2015). Farklı Eğitim Programlarındaki Öğrencilerin Genel Muhasebe Dersine İlişkin Algıları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 24–34.
- Özdemir, S. (2010). Ön Lisans Muhasebe Öğrencilerinin Kariyer Planlamasını Etkileyen Unsurlar: Ege Bölgesinde Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 2, 103–121.
- Özer, C., ve Esmeray, A. (2021). Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebeciliğe İlişkin Farkındalık ve Algı Düzeyleri Farklılıkları. *Journal of Business Research - Turk*, 4(13), 3712–3727.
- Pehlivan, A., ve Dursun, A. (2012). Türkiye’de Adli Muhasebe Eğitimine Yönelik Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(2), 129–141.
- Sayar, Z., ve Karataş, M. (2017). Muhasebe ve Denetim Alanında Yaşanan Son Gelişmeler ile Muhasebe Mesleğinde Yeni Trendler. *Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat*, 13–28.
- Şeker, Y., ve İşleyen, A. (2017). Muhasebe Derslerine Karşı Öğrenci Tutumlarının İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. *İçinde: Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları, Editör: Ayhan, B., Ay, M. Avşaroğlu, S. Akpınar, Ş.*, 385–396.
- Seyitoğulları, O. (2022). Muhasebe Derslerine Yönelik Öğrenci Tutumlarının Belirlenmesi: Sağlık Yönetimi Bölümünde Bir Araştırma. *İçinde: Teorikten Görgüle Muhasebe Araştırmaları, Editör: Seyitoğulları, O.*
- Solak, B., Gönen, S., ve Rasgen, M. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Entegre Raporlamaya İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(1), 166–188.
- Tickell, G., Lim, T. K., ve Balachandran, B. (2012). Student Perceptions Of The First Course In Accounting: Majors Versus Non-Majors. *American Journal of Business Education (AJBE)*, 5(5), 501–514.
- Wells, P. K. (2015). New Zealand High School Students' Perception of Accounting: How and Why Those Perceptions Were Formed. *Accounting Education*, 24(6), 1–19.
- Yıldız, Ş., ve Akyel, N. (2018). Yeni Muhasebe Uzmanlık Alanlarının Muhasebe Eğitimindeki Yeri ve Türkiye Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi, Temmuz*, 49–70.